

quæ animæ oculos nocte sunt melius dispositos, melius videbunt; quæ stomachum convenientius temperatum, meliores nutritiones eliciunt; quæ cerebrum aptius fabricatum ad præstantiora conflanda phantasmata, melius intelligent, quamvis pares sin in entitativa perfectione. Ad quod etiam multum confert educatio et medium sociale unumquemque ambiens, cæteraque id genus adjuncta, quæ in causa esse solent, ut vel idem ipse homo diverse operetur (1). Cæterum notat P. Ludovicus Lossada «posse Thomistis concedi sine detrimento æqualitatis, hucusque propugnata, quod unaquæque anima dicit ex se ordinem ad tale corpus individuum, nec potuit in alio recipi. Non enim ordo iste reddit animas inæquales, cum respiciat corpora substantialiter æqualia et etiam æqualiter disposita, quantum est ex animarum jure vel exigentia, licet hæc per accidens frustretur» (2).

Dixi in propositione, quidquid sit de possibilitate inæqualitatis substantialis, quia non vacat, nec necesse est questionem hanc ingredi. Eam fuse tractat Lossada probans impossibilem esse inæqualitatem substantialem animarum rationalium, et generatim individuorum ejusdem speciei atomæ (3). Contrarium probare conantur P. Franciscus Oviedo (4) et P. Rodericus Arriaga (5).

CAPUT III.

DE ORIGINE ANIMÆ HUMANÆ

Difficultas
controversiæ
de origine
animæ
rationalis.

225. Hæc quoque controversia ad naturam animæ perspicendam non parum conducit; quæ, quamquam eliquata jam est opera catholicorum Doctorum, olim tamen una ex perplexissimis visa est vel ipsis Sanctis et ingeniosissimis viris,

- (1) Cfr. Ulloa, de anim., disp. 1, num. 52.
- (2) Lossada, loc. cit., num. 94.
- (3) Vide Lossada, ibid., toto cap. 5.
- (4) De anim., controv. 1, punct. 8, num. 32.
- (5) De anim., disp. 1, sect. 1, subsect. 2.

ut constat ex SS. Hieronymo (1), Augustino (2), Pamphilo (3), et aliis (4), e quibus sic loquitur S. Gregorius M.: *Sed de hac re dulcissima mihi tua caritas sciat, quia de origine animæ inter sanctos Patres requisitio non parva versata est; sed utrum ipsa ab Adam descenderit, an certe singulis detur, incertum remansit, eamque in hac vita insolubilem fassi sunt esse questionem. Gravis enim est quæstio, nec valet ab homine comprehendi, quia si de Adam substantia animæ cum carne nascitur, cur non etiam cum carne moritur? si vero cum carne non nascitur, cur in ea carne, quæ de Adam prolata est, obligata peccatis tenetur? Sed cum hoc sit incertum, illud incertum non est, quia nisi sacri baptismi gratia fuerit renatus homo, omnis anima originalis peccati vinculis est obstricta* (5). Postea tamen magisterio Ecclesiæ veritas clarius elucere cæpit, quam tandem catholici Theologi communiter tradiderunt cum Petro Lombardo, Magistro Sententiarum (6), Moneta (7), S. Thoma (8), cæterisque ducibus Scholasticorum; donec plures Lutherani generatianiismi errorem instaurarunt (9). Si porro veterum hæc de re nosse sententias cupias, sic eas nos edocet eruditissimus Doctor S. Hieronymus: *Super animæ statu memini vestræ quæstiunculæ, immo maxime ecclesiasticæ quæstiones: Utrum lapsa de cælo sit, ut Pythagoras philosophus, omnesque Platonicæ et Origenes putant, an a propria Dei substantia, ut Stoici, Manichæus et Hispana Priscilliani hæresis suspiciantur; an in thesauro habeantur Dei, olim conditæ, ut quidam ecclesiastici stulta persuasione confidunt; an quoti die a Deo fiant, et mittantur in corpora secundum illud, quod in*

(1) Epistol. 76 ad Marcellin.

(2) De origin. anim.; de lib. arbitr. lib. 3, cap. 21; epistol. 28 (alias 166).

(3) Apolog. Origen. cap. 9.

(4) Apud Klee, Manuel de l'histoire des dogmes chrétiens, tom. 1.er, pag. 407 nota (4). Paris, 1848.

(5) S. Gregor. M., Epistol. lib. 9, indict. 2, epistol. 52, ad Secundinum; apud Migne, Patrol. latin. tom. 77, pag. 989, 990.

(6) 2.^a dist. 17 et 18.

(7) Advers. Cathar., lib. 1, cap. 6.

(8) 1.^a p. quæst. 118, art. 2, etc.

(9) Apud Klee, Manuel de l'histoire des dogmes chrétiens, tom. 1, pag. 408. Vide Leibnitz. Theod. paragr. 86.

Evangelio scriptum est: Pater meus usque modo operatur, et ego operor (1); an certe ex traduce, ut Tertullianus, Apollinaris et maxima pars occidentalium autumant; ut quomodo corpus ex corpore, sic anima nascatur ex anima, et simili cum brutis animantibus conditione subsistant. Super quo quid mihi videretur, in opusculis contra Rufinum scripsisse me novi adversus eum libellum, quem sanctæ memoriæ Anastasio Episcopo Romanæ Ecclesiæ dedit (2). Difficultas ergo rei tota in hoc sita est: quoniam homo est ab homine per generationem, fere sicut alia animalia, constatque corpore et anima rationali, quæritur, a quo et quo pacto hæc producat, ab ipsis parentibus, corpus generantibus, an ab alio, et per quam actionem. Sententiæ autem omnes ad questionem solvendam excogitate ad tres commode revocari queunt: ad emanatismum, docentem animas ex divina substantia manare; ad generatianismum vel traducianismum, qui parentes generantes facit animarum auctores; et ad creatianismum, animas rationales a solo Deo creatas asserentem.

Tres sententiæ
circa originem
animæ
rationalis:
emanatismus,
generatianismus
vel traducianismus
et creatianismus.

ARTICULUS I

Rejicitur emanatismus.

Quid
emanatismus.

226. Emanatismus est, ut dixi, error eorum, qui animas humanas ex Dei substantia manare autumant. Ita docuerunt primo veteres illi Philosophi, qui res omnes, vel certe intellectuales substantias, constare putarunt divina essentia (3), prout alibi innuimus (4), ac nominatim Stoici, qui Deum dixere animam mundi (5); deinde multi hæretici, ut

(1) Joann. cap. 5, vers. 17.

(2) S. Hieronym. epist. 126 (al. 82) ad Marcellinum et Anapsychiam., num. 1. Cfr. S. Aug., epist. 166 (al. 28) cap. 3, num. 7.

(3) De quibus vide S. Thom. 2.^a dist. 17, quæst. 1, art. 1.; *Cont. Gent.*, lib. 2, cap. 85; et 1 p. quæst. 118, art. 1. Cfr. S. Leo epist. 93, ad Turibium.

(4) *Cosmolog.*, num. 36, pag. 101 seqq.

(5) Vide S. Hieronym., epist. 126, nup. cit.; *Cosmolog.*, loc. cit. pag. 99.

Cerdon (1), Gnostici (2), Manichæi (3), Priscillianistæ (4). Estque generatim hoc pantheistarum commune pronuntiatum, quamvis diversimode expressum pro diversa forma pantheismi.

PROPOSITIO Veritas catholica est animam rationalem non esse de substantia Dei.

Ita sæpius definitum ab Ecclesia reperio. S. Leo in epistola dogmatica ad S. Turibium, asturicensem episcopum, de Priscillianistarum erroribus, hunc quinto loco refert ac damnat: *Quod animam hominis divinæ asserant esse substantiæ, nec a natura Creatoris sui conditionis nostræ distare naturam* (5). Idem continetur in professione Fidei et anathematismo 11 concilii Hispaniarum et Lusitanæ plenarii, jussu Leonis Papæ, habiti Toleti anno 447 (6); idem in Symbolo Fidei a Leone IX proposito Petro Episcopo (7). Idem demum clarius et luculentius in concilio Vaticano, in quo hæc disertissima definitio lata est: *Si quis dixerit res finitas, tum corporeas, tum spirituales, aut saltem spirituales, e divina substantia emanasse: aut divinam substantiam sui manifestatione vel evolutione fieri omnia; aut denique Deum esse ens universale, seu indefinitum, quod sese determinando constituat rerum universitatem, in genera, species et individua distinctam; Anathema sit* (8).

Probatur 1.º Si anima rationalis derivaretur e divina substantia, divinis gauderet attributis. Atqui certissime non

Veritas
catholica est
animam
rationalem
non esse
de Dei
substantia.

(1) Theodoret., *Hæretic. fabul.* lib. 1.

(2) S. Aug., *De hæres.*, hæres. 6.

(3) S. Aug., *Contr. Fortunat.*; S. Hieron., loc. nup. cit.; S. Thom., *Contr. Gent.*, lib. 2, cap. 85.

(4) S. Hieron., epist. cit.; *Concil. Brachar.* 1, cap. 5.

(5) Apud Denzinger, num. 102, pag. 50.

(6) Apud Denzinger, num. 113, 124, pag. 32, 33.

(7) Denzinger, num. 206, pag. 194. Cfr. propos. 27.^a Ekkardi, damnata a Joanne XXII; et propos. 5.^a Michael de Molinos, damnata ab Innocent. XI, apud Denzinger, num. 454, pag. 143, et num. 1092, pag. 266.

(8) *Concil. Vatic.*, *Constit. de Fide Cathol.*; *Canones de Deo rerum omnium Creatore*, can. 4, Apud Denzinger, num. 1651, pag. 392. Cfr. *ibid.*, can. 3, et 6; et *De Deo rerum omnium Creatore*, cap. 1.

gaudet. Nam Deus est actus purissimus, infinitus in omni genere perfectionum, immutabilis, etc.; anima vero rationalis est forma corporis, ac proinde ad unionem cum corpore ordinata, valde limitata in suis perfectionibus, ac multipliciter mutabilis per continuam successionem actuum variarumque affectionum. Ergo... (1). Præclare S. Augustinus: *Non est pars Dei anima. Si enim hoc esset, omni modo incommutabilis atque incorruptibilis esset. Quod si esset, nec deficeret in deterius, nec proficeret in melius, nec aliquid in semetipsa inciperet habere, quod non habebat, nec desineret habere, quod habebat, quantum ad eius ipsius affectiones pertinet: quam vero aliter se habeat, non opus est extrinseco testimonio; quisquis seipsum adveritit, agnoscit. Frustra autem dicitur ab eis, qui animam Dei partem esse volunt, hanc ejus labem ac turpitudinem, quam videmus in nequissimis hominibus, hanc denique infirmitatem et ægritudinem, quam sentimus in omnibus hominibus, non ex ipsa illi esse, sed ex corpore: quid interest, unde ægrotet, quæ si esset incommutabilis, unde libet ægrotare non possent? Nam quod vere incommutabile et incorruptibile est, nullius rei accessu commutari, vel corrumpi potest: alioquin non Achillea tantum, sicut fabulæ ferunt, sed omnis caro esset invulnerabilis, si nullus ei casus accideret. Non est itaque natura incommutabilis, quæ aliquo modo, aliqua causa, aliqua parte mutabilis est; Deum autem nefas est, nisi vere summeque incommutabilem credere. Non est igitur anima pars Dei (2).*

Prob. 2.º Animam e divina substantia derivari dupliciter intelligi potest: a) per decisionem partis e divina substantia: ß) quatenus divina substantia foret pars constituens animam instar materie vel formæ illius. Atqui utrumvis absurdum est..

Prob. Minor. per partes: a) *Anima nequit derivari per decisionem divinæ substantiæ.* Quia id supponit divinam substantiam ex partibus componi, quod nefas est cogitare (3).

(1) Vide S. Thom., *Contr. Gent.* lib. 2, cap. 85, *Amplius, ostensum est... Amplius, in anima... Item, supra ostensum est...;* et *Compend. Theolog.*, cap. 94.

(2) S. August., *Epist.* 166 (al. 28), cap. 2, num. 3.

(3) Vide S. Thom., *Contr. Gent.*, lib. 2, cap. 85, *Item, cum substantia divina.*

3) *Anima nequit derivari e divina substantia, quatenus ex hac sit pars constitutiva ejus.* 1.º quia omne id, ex quo aliquid fit, est in potentia ad id, quod fit ex eo, et mutatur aliquo modo. Atqui Deus non est in potentia, utpote actus purus nec ullo modo mutabilis, quemadmodum suo loco demonstratur. Ergo... (1). 2.º Deus nequit esse materia nec forma humanæ animæ. Materia enim est imperfectissima, vel certe imperfectior eo, quod ex illa componitur. Atqui nihil perfectius Deo. Nec potest Deus esse forma constituens animam, quia repugnat actui purissimo esse formam informantem (2). 3.º Denique hypothesis hæc supponit animam rationalem non esse simplicem entitative; contrarium autem supra demonstratum reliquimus.

Prob. 3.º Propositio ex argumentis, quibus profligatur pantheismus, quia error iste quomodolibet proponatur, putum putum pantheismum continet (3). Cæterum originem absurdi hujus commenti, vide si lubet, apud S. Thomam (4).

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

227. Objic. 1.º Apud Genesim legitur: *Formavit Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem* (5). Sed ille, qui spirat aliquid a se emittit. Ergo anima, qua homo vivit, est aliquid de substantia Dei.—*Respondeo, neg. consequ., primo, quia inspirare non est accipiendum corporaliter, sed idem est Deum inspirare, quod spiritum facere.* Deus enim non habet corpus. Deinde quia etiam homo corporaliter spirans non emittit aliquid de sua substantia, sed de natura extranea (6). Denique licet aliquando sacræ Litteræ (7), dicant,

(1) S. Thom., *Contr. Gent.* lib. 2, cap. 85, *Præterea, omne illud; et Adhuc, illud ex quo...*

(2) S. Thom., *Contr. Gent.*, lib. 2, cap. 85, *Amplius, ostensum est...*

(3) Vide *Cosmolog.*, num. 43 sequq., pag. 126 sequq.

(4) *Contr. Gent.*, lib. 2, cap. 85; 2.º dist. 17, quest. 1, art. 1; p. quest. 90, art. 1.

(5) *Genes.*, cap. 2, vers. 7.

(6) S. Thom., 1.^a p. quest. 90, art. 1; Cfr. 2.º dist. 17, quest. 1, art. 1, ad 1.^{am}

(7) *Joann.* cap. 20, vers. 22.

Deum insuflando dedisse Spiritum S., ut peculiari modo habitaret in hominibus, tamen communicatio divinæ substantiæ in quovis sensu pantheistico absurda prorsus et impia est.

Objic. 2.º Anima est forma simplex et essentialiter et integraliter. Sed forma est actus. Ergo anima est actus purus. Atqui actus purus est Deus. Ergo anima est Deus, vel certe de divina substantia (1).—*Respondeo, neg.* primum consequ., quia actus purus non solum excludit a se compositionem substantialem, sed etiam accidentalem, et insuper repugnat illum venire in compositionem cum alio. Anima vero et est multipliciter composita accidentaliter et natura sua ordinatur ad compositionem cum materia, tamquam forma ejus.

Objic. 3.º «Quæcumque sunt, et nullo modo differunt, sunt idem. Sed Deus et mens sunt, et nullo modo differunt, quia oporteret, ut aliquibus differentis differrent.» Atqui Deus non potest differre per aliquam differentiam; quæ enim per differentiam differunt, sunt composita, nempe ex genere et differentia specifica. Ergo Deus et mens humana idem sunt.

Respondeo, dist. Major. Quæ nullo modo differunt, sive propria differentia, sive cujuscumque rationis discrimine aut diversitate, sunt idem, *conc.*; quæ non differunt differentia propria, sunt idem, *neg.* *Contradist. Minor.*, et *neg.* consequ. Difficultas tota est in æquivocatione vocis *differentia*. Ea enim proprie dicuntur *differre*, quæ partim conveniunt, partim discriminantur. Quare certissime Deus, qui etiam compositionem generis ac differentiæ excludit, ut modo supponimus, et anima non possunt hoc pacto differre. Verum ex hoc non sequitur Deum et animam esse idem, quia inter differentiam proprie sumptam et identitatem media est diversitas. Diversa enim ita discriminantur, ut non requirant ullam convenientiam univocam, quemadmodum requirunt quæ proprie differre dicuntur, et sic etiam notiones simplicissimæ diversæ esse possunt. Et hoc pacto Deus, quamvis a nulla re proprie

(1) Apud S. Thom. 1. p. quest. 90, art. 1, arg. 2.

differat, quia cum nulla univoce convenit, ab omnibus rebus creatis diversificatur (1).

Objic. 4.º Illud, quod participatur ab *esse* cujuslibet rei, est de essentia ejus. Sed, docente S. Dionysio (2), participatione divinæ bonitatis anima et quælibet alia res est bona. Ergo divina bonitas est de essentia animæ, atque adeo cujuslibet rei; Dei autem bonitas est ipsa ejus essentia.—*Respondeo, dist. Major.* Illud, quod participatur ab *esse* cujuslibet rei in genere causæ materialis, est de illius essentia, *conc.*; quod participatur in genere causæ efficientis vel exemplaris, *neg.* Et *contrad. Minor.*, *neg.* consequ. Nam *creature non dicuntur divinam bonitatem participare quasi partem essentiæ suæ, sed quia similitudine divinæ bonitatis in esse constituentur, secundum quam non perfecte divinam bonitatem imitantur, sed ex parte* (3).

Objic. 5.º Nos, testante sacro Scriptore, *genus Dei sumus* (4). Hoc autem non convenit homini, nisi secundum animam, qua ab aliis sensibilibus secernitur. Ergo videtur anima esse de substantia divinæ naturæ.

Respondeo, dist. Major. *Dei genus sumus*, eo sensu, ut naturam nostram a Deo accipiamus de ipsa illius substantia, vel univoce cum illa convenientem, sicut filii accipiunt a parentibus, *neg.*; ut naturam accipiamus a Deo per creationem, et ad imaginem et similitudinem ejus, potissimum secundum intellectum, prout inferius probabitur, *conc.* Et *concessa Minor.*, *neg.* consequ. (5).

Objic. 6.º Quidquid intelligitur, intelligitur per similitudinem vel per identitatem, nimirum vel quia species aut similitudo rei intellectæ recipitur in intelligente, vel quia intelligens et res intellecta sunt unum idemque: hoc altero modo angelus et anima separata se ipsam intelligit, primo modo reliquas res. Atqui intellectus noster intelligit quidem Deum, non potest tamen intelligere per similitudinem vel

(1) Vide S. Thom., 1. p. quest. 90, art. 1, ad 3.um; et 2.º dist. 17, quest. 1, art. 1, ad 5.um. Et lege *Ontolog.*, num. 108, pag. 339, 341.

(2) *De divin. nomin.*, cap. 4, circa medium.

(3) S. Thom., 2.º dist. 17, quest. 1, art. 1, ad 6.um

(4) *Actuum Apost.* cap. 17, vers. 28.

(5) Cfr. S. Thom., 2.º dist. 17, quest. 1, art. 1, ad 2.um